

Holm, Rebecca Elida Hjorth

Barns medvirkning og rettigheter i barnevernet.

Childrens participation and rights in child welfare.

Bacheloroppgave i Barnevern

Veileder: Skauge, Berit

Mai 2024

Holm, Rebecca Elida Hjorth

Barns medvirkning og rettigheter i barnevernet.

Childrens participation and rights in child welfare.

Bacheloroppgave i Barnevern
Veileder: Skauge, Berit
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne oppgaven handler om medvirkning. Oppgaven ser på hvordan medvirkning forstås, samt utfordringer med medvirkning knyttet til en undersøkelsesfase. Det er brukt litteraturstudie som metode, og ved bruk av søk i google og oria har jeg funnet relevant forskning på feltet. Det er også brukt pensum og annen relevante kilder til teori. Problemstillingen er drøftet i lys av forskningen, samt teori om barnekonvensjonen og juridiske rammer. I diskusjonen har jeg drøftet hvordan medvirkning forstås fra barnevernsansattes og barn og unges perspektiv. Etter dette har jeg drøftet utfordringer med medvirkning. Drøftingen viser at medvirkning forstås noe ulikt. Barnevernsansatte tar noen vurderinger på indirekte medvirkning i lys av barnets beste, men barn og unge ønsker mer direkte medvirkning. Drøftingen viser også at det er flere faktorer som skaper utfordringer med medvirkning i en undersøkelsesfase slik som korte tidsfrister, individuelle egenskaper til den ansatte og organisatoriske faktorer.

Abstract

This task is about participation. The task looks at how participation is understood, as well as challenges with participation related to an investigation phase in child welfare. A literature review has been used as a method, and by using searches in google and oria, i have found relevant research in the field. Syllabi and other relevant sources of theory have also been used. The issue has been discussed in light of research, as well as theory about the Convention on the Rights of the Child and the legal framework. In the discussion, I have discussed how participation is understood from the perspective of child welfare employees and children and young people. After that i have discussed the challenges of participation. The discussion shows that participation is understood somewhat differently. Child welfare officers make some assessments of indirect participation in light of the child's best interests, but children and young people want more direct participation. The discussion also shows that there are several factors that create challenges with participation in an investigation phase. These are short deadlines, individual characteristics of the employee and organisational factors.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	2
1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling.....	2
1.2 Oppgavens formål og avgrensninger.....	3
1.3 Oppgavens oppbygning.....	3
1.4 Begrepsavklaring.....	4
2. Metode.....	4
2.1 Søkeprosessen.....	5
2.2 Kildekritikk og analyse.....	6
2.3 Metodiske overveielser.....	7
3. Presentasjon av teori.....	8
3.1 Undersøkelsesarbeidet.....	8
3.2 Barnets beste.....	10
3.3 Barns rett til å bli hørt og medvirke.....	11
4. Sammenfatning av resultat.....	14
4.1.1 Hvordan barnevernsansatte forstår medvirkning.....	15
4.1.2 Hvordan barnevernsbarn forstår medvirkning.....	17
4.1.3 utfordringer til medvirkning knyttet til en undersøkelse.....	18
5. Drøfting.....	20
5.1 Hvordan medvirkning kan forstås.....	20
5.2 utfordringer med medvirkning i en undersøkelsesfase.....	22
6. Avslutning.....	24
7. Referanser.....	25

1. Innledning

I følge Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (bufdir) startet barnevernstjenesten undersøkelse av 35649 barn i 2022. En prioritet for barnevernet i undersøkelsesfasen er å skape samarbeid igjennom å etablere tillit og trygghet til foreldrene, og i løpet av en undersøkelse gjennomføres det i snitt 2,9 møter med foreldrene (bufdir, 2024). Vis et al (2020) gjengitt i Paulsen (2022) gikk igjennom 1123 journaler for å se hvor ofte barnevernet snakket med barna, og de fant at i en undersøkelsessak snakket barnevernet med barna 60 %, og de har i snitt 1,4 møter med barn. Medvirkning og barns rettigheter er viktige temaer i arbeid med barn og unge fordi barn må anerkjennes som selvstendige personer som kan gjøre seg opp sine egne meninger. Barn og unges rettigheter er nedfelt i loven og som barnevernspedagog påfølger det et ansvar å oppfylle disse rettighetene. I denne oppgaven har jeg sett på ulike perspektiv på medvirkning og utfordringene med medvirkning i en undersøkelsesfase.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Bakgrunnen for valg av tema er at jeg igjennom studiet som barnevernspedagog har hatt mange engasjerte lærere og veiledere som har snakket mye om barns rett til medvirkning og barns rettigheter. De har utfordret oss på å tenke kritisk og stille kritiske spørsmål angående dette tema. Jeg har ikke mye erfaring selv med dette temaet og siden det er et så viktig tema ville jeg skrive om dette. Førsteåret var jeg tre dager i praksis i undersøkelsesteamet i en barnevernstjeneste. Der hadde vi en sak der de akkurat hadde startet en undersøkelse og jeg fikk være med i første samtale med foreldrene. Det som overrasket meg, var hvor motvillig foreldrene var til at barnevernet skulle snakke med barna. Det kunne virke som de tenkte at det gjorde mer skade for barna at barnevernet snakket med dem, enn at de skulle få medvirke i sin sak. Vi snakket en del om dette i etterkant og veilederen min sa at det ofte var slik. Barnevernet kan være skummelt både for foreldre og barn, og foreldre kan være redd for hva barna forteller. Jeg som tar denne utdanningen, ser hvor viktig det er å involvere barn i alle aldre i en undersøkelse for å kunne belyse saken på best mulig måte og samtidig kunne ivareta barnets beste.

Jeg ønsket å belyse utfordringer med medvirkning og rettigheter i en undersøkelse og hvordan medvirkning blir sett på fra ulike perspektiver. Utfra dette har jeg jobbet med fram til problemstillingen: Hvordan forstås medvirkning, og hvilke utfordringer er det knyttet til barns rettigheter og medvirkning i en undersøkelsesfase?

1.2 Oppgavens formål og avgrensninger

Medvirkning og barns rettigheter er et omfattende tema og for at jeg skulle gå i dybden på dette teamet var det nødvendig med noen avgrensninger. Jeg har valgt å avgrense det ved å rette søkelyset mot barns medvirkning og rettigheter innenfor en barnevernsundersøkelse. Dette er en av de viktigste jobbene barnevernet gjør, og medvirkning i denne fasen anser jeg som mest interessant for meg å belyse. Når det kommer til barns rettigheter, har jeg valgt å ta for meg artikkel 3 og 12 i barnekonvensjonen da disse er mest relevant opp mot medvirkning.

Formålet med denne oppgaven er å belyse hvordan man ser på medvirkning både fra barn og unges perspektiv, og fra barnevernspedagogens perspektiv. Videre er formålet også å sette søkelyset på utfordringene med medvirkning i en undersøkelsesfase. Jeg har derfor ikke kommet med forslag til løsninger til hvordan man kan legge til rette for medvirkning og ivaretagelse av barns rettigheter i en undersøkelsesfase.

1.3 Oppgavens oppbygning

Denne oppgavens oppbygging starter med en kort begrepsredegjørelse. I andre kapittel i oppgaven er det redegjort for metoden. Her har jeg skrevet om metode og dokumentert søkeprosessen til forskningen som er valgt. Videre vil det komme en redegjørelse på metodiske overveielser og kildekritikk. I kapittel tre kommer teoridelen. I denne delen har jeg valgt å skrive om de juridiske rammene delt inn i undersøkelse, barnets beste, barns rett til å bli hørt og medvirkning. I kapittel fire har jeg sammenfattet funnene fra forskningsartiklene. Her har jeg presentert to sider ved medvirkning, hvordan man ser på medvirkning og hvilke utfordringer det er knyttet til medvirkning i en undersøkelsesfase. Oppgaven ble ryddigere av å presentere forskningen i et eget kapittel. I kapittel fem har jeg drøftet problemstillingen min i lys av teori og forskning. Dette skaper en oversiktlig oppgave der både teori og forskning blir presentert og drøftet sammen. I kapittel seks kommer avslutningen og i kapittel syv kommer referanselisten.

1.4 Begrepsavklaring

Barn og unge: Barn og unge i denne oppgaven er de mellom 0-18 år. Barnevernsloven §1-2 første ledd sier at «Loven gjelder for barn under 18 år» og man kan ha tiltak inntil 25 år. (Barnevernsloven, 2021, §1-2). I noen studier som er benyttet i forskningen er barn og unge som er intervjuet over 18 år, men de var under 18 år da de var i kontakt med barnevernet.

2. Metode

Thidemann (2015) skriver at en litteraturstudie er å systematisere kunnskap, å systematisere er å finne litteratur og gjennomgå den kritisk, for til slutt sette dette sammen. Hensikten med å gjøre studien på denne måten er for at leseren skal se hvordan man har funnet fram til informasjonen, samt gi leseren forståelse av hvor kunnskapen til problemstillingen er hentet. Litteraturstudie som metode skal kunne gi leseren forståelse av den kunnskapen som problemstillingen etterspør, kunnskapen skal være oppdatert og man skal også kunne beskrive hvordan man fant fram til kunnskapen.

Thidemann (2015) skriver videre at ved en systematisert litteraturstudie går en igjennom og vurderer relevant forskning og den eksisterende kunnskapen innenfor dette forskningsområde. I en bacheloroppgave velger en gjerne noen utvalgte artikler, og da kalles det en «allmenn litteraturstudie». En skal finne forskning, informasjon og kunnskap utfra problemstillingen, dette kan også kalles en «litteraturgjennomgang».

En bacheloroppgave skal inneholde vitenskapelige artikler ifølge Thidemann (2015). For å kunne se om en artikkel er en god artikkel skriver hun at man skal se etter IMRAD-struktur i artiklene. Ved å se etter denne strukturen blir det lettere å finne informasjon jeg er på utkikk etter. Jeg har tatt utgangspunkt i denne strukturen i min bacheloroppgave. Thidemann (2015) skriver at IMRAD-strukturen er introduksjon, metode, resultat og diskusjon.

2.1 Søkeprosessen

Ifølge Thidemann (2015) skal man forberede litteratursøket. Her skal man skrive inn inklusjonskriterier og eksklusjonskriterier. Jeg har satt dette inni en tabell.

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
Barn 0-18 år	De som fortsatt er i barnevern over 18 år
Vitenskapelig artikkel	Ikke fagfelleverdert
Medvirkning	Publisert før 2010
Rettigheter i barnevern	Bachelor/ master oppgaver
Barnekonvensjon	Studier som ikke har med vestlige forhold å gjøre.
undersøkelse i barnevernet	
Doktoroppgaver	
Engelsk eller Norsk	
IMRaD- struktur	

Jeg laget en søkestrategi med de boolske operatorene AND, OR og NOT. Thidemann (2015) skriver at når man bruker AND får man treff på både søkeord en og to. Bruker man OR, får man treff på enten søkeord en eller to, og man bruker NOT for de ordene man ikke vil ha treff på. Søket begynte med brede søk for å finne relevant forskning i ulike databaser. De databasene jeg gjorde søk i var Google Scholar, Idunn og Oria. Det var veldig mange treff, spesielt i Google scholar, noe som gjorde det vanskelig å finne de beste artiklene. Det ble lest mange sammendrag og overskrifter. De artiklene som virket interessante ble skimlest, og de som passet min problemstilling ble inkludert, mens resten ble ekskludert.

For å finne fram til forskning som passet min problemstilling, brukte jeg søkeordene: Barn OR child *AND medvirkning OR participation* AND barnevern OR child welfare* i Oria. Her fikk jeg 21 treff og inkluderte 2 artikler. Avgrensningen var at de skulle være nyere enn 2010 og fagfelleverdert.

Etter dette gjorde jeg to ulike søk i google scholar. Første søkekombinasjon var: barn OR children AND barnevern OR child welfare AND medvirkning OR participation AND children rights OR barns rettigheter AND child welfare investigation OR undersøkelse AND Norway

OR Norge. Her fikk jeg 56 treff og inkluderte 1 artikkel. Avgrensningene var nyere enn 2010, og oversiktsartikler. Siste søk i google scholar var med søkeordene: Child OR children* AND participation OR medvirkning* AND child welfare OR barnevern* AND childrens rights* berit skauge. Her fikk jeg 16 treff og inkluderte 1 artikkel, og avgrensningen var at de var nyere enn 2010, samt overskriftsartikler.

Jeg har også i oppgaven anvendt relevant lovverk og annen relevant data fra Barne- ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir). I tillegg har jeg brukt pensum og litteratur fra barnevernsstudiet.

2.2 Kildekritikk og analyse

Thidemann (2015) skriver at når en skal skrive en akademisk tekst så skal man være kildekritisk. I oppgaven skal man begrunne den forskningen og teorien en velger å bruke og begrunnelsen må passe til problemstillingen. Den valgte teorien og forskningen skal leses kritisk og reflektert, noe som vil si å skille mening og fakta. En litteraturstudie skal være etterprøvbart og dokumentert og tekstene må også ha relevans for oppgaven.

Trygstad & Dalland (2020) skriver at ved kildekritikk er det to sider. Den ene er å finne litteraturen som passer til problemstilling, og den andre er kildesøking. I kildesøking skal man redegjøre for litteraturen man har brukt i oppgaven. For at oppgaven skal være troverdig og faglig må kildene være beskrevet og begrunnet. Første steg er å se om opplysningene er gyldige, altså om kilden er troverdig. Så må man beskrive hvordan kilde det er brukt og om kilden har relevans til tema og problemstilling. Videre skal også egne erfaringer fra praksis og ellers ett levd liv kritisk vurderes før de benyttes som kilder. Den inkluderte litteraturen som er benyttet er fra pensum igjennom tre år på barnevernspedagogstudiet, samt fra lovdata. Jeg har vurdert disse kildene som troverdig og valgt de som passet problemstillingen min.

Thidemann (2015) skriver at når man skal vurdere relevansen på artiklene så bør man lese sammendraget for å se om informasjonen er relevant i forhold til problemstillingen, hvor er artikkelen publisert? Er den publisert i et tidsskrift som er fagfelle-vurdert? Når ble artikkelen

gitt ut? Hvem har skrevet artikkelen, er det anerkjente fagfolk og forskere? Og hvem er den skrevet for, altså er det for fagfolk eller for alle?

Trygstad & Dalland (2020) skriver at vitenskapelige tidsskrifter er øverst i kildehierarkiet. Målet med en vitenskapelig artikkel er at den skal gi ny innsikt. Resultat av en slik artikkel skal kunne etterprøves og den skal være publisert i et vitenskapelig tidsskrift. I vitenskapelige tidsskrifter er det redaksjoner som sikrer kvaliteten på det de utgir i tillegg til fagpersoner som er uavhengige av tidsskriftet som vurderer disse artiklene. Dette kalles at artiklene er fagfellevurdert eller «peer review». Når jeg gjorde søkene passet jeg på at jeg fant artikler fra kjente tidsskrifter og artikler som var fagfellevurdert.

Thidemann (2015) skriver at når man skal analysere en tekst, så betyr det å granske teksten. For å analysere tekstene brukte jeg Aveyard (2014) gjengitt i Thidemann (2015) sin analysemodell. Tekstene ble lest grundig og brukt maskeringstusj for å finne hovedpoenger i oppgavene. Så identifiserte jeg hvilke tema som kom opp og hvordan de passet sammen med problemstillingen. Aveyard (2014) gjengitt i Thidemann (2015) anbefaler å sette opp en tabell med oversikt over temaene og funn. Tabellen skal gjøre det enklere å se mønster fra resultatene, se tabell i kapittel 4.

2.3 Metodiske overveielser

En litteraturstudie er basert på eksisterende forskning, men jeg kan ha mine meninger som kan påvirke resultatene, både ved hvordan de blir tolket og presentert. I løpet av studiet var jeg bare tre dager i praksis i en barnevernstjeneste, så jeg hadde lite erfaring om dette teamet. Den erfaringen jeg hadde om rettigheter og medvirkning er det jeg har lært igjennom tre år på barnevernspedagog og tre dager i praksis. Da jeg begynte å gjøre søk hadde jeg ikke sett for meg ett bestemt resultat eller valgt artikler som skulle gi noe bestemt resultat.

Tre av artiklene jeg har valgt er skrevet på engelsk. Det å oversette artikler fra engelsk til norsk kan gjøre at jeg ikke kommer i dybden i studien og med det kan studien svekkes. En av artiklene er skrevet på norsk, som er mitt morsmål og derfor var lett å lese. I to av artiklene var det

inkludert studier fra flere land, men det var satt på med vestlige «øyne», noe som allikevel kan være gjenkjennbart til Norge.

Artiklene er merket fagfelleverderte, og som skrevet ovenfor så betyr det at uavhengige fagpersoner har vurdert og godkjent disse artiklene, noe som styrer litteraturstudien. To av artiklene er kvalitative studier og to er review av kvalitative studier.

3. Presentasjon av teori

I teoridelen presenteres de juridiske rammene barnevernet arbeider etter med tanke på barns medvirkning og rettigheter i en undersøkelsesfase.

Smith (2016) skriver at FNs konvensjon om barns rettigheter (barnekonvensjonen) kom i 1989. Konvensjonen er rettslig bindende for de som ratifiserer konvensjonen. Alle statene som ratifiserer konvensjonen, har rapporteringsplikt til FN. I Norge ble det i 2003 inkorporert i norsk lov igjennom menneskerettighetsloven § 2 nr. 4, samt at det ble gjort endringer i flere andre lover slik at barnekonvensjonen skulle bli mer synlig. Eksempel på dette er barns rett til å uttale seg som ble styrket i både barneloven og barnevernsloven. Barnekonvensjonen står sterkt i norsk rett og ved motstrid skal barnekonvensjonen gå foran andre lover, som betyr at hvis en strider som hva som gjelder, går barnekonvensjonen over nasjonale lover.

3.1 Undersøkelsesarbeidet

Rød & Heggdalsvik (2020) skriver at en undersøkelse er «navet» i arbeidet til barnevernet. Arbeidet i en undersøkelsesfase er ofte tidkrevende og et metodisk arbeid både juridisk, sosialfaglig, men også verdimesig. I en undersøkelse skal den barnevernsansatte innhente opplysninger som er nødvendig og relevant for saken, samt analysere opplysningene på en måte som gjør at man har forståelse av barnets livssituasjon. For at beslutningene skal være hensiktsmessig må informasjonen analyseres systematisk og vurderingene som gjøres være faglig fundert.

I en undersøkelse står barnevernet ovenfor flere valg. Ifølge Rød & Heggdalsvik (2020) er noen av spørsmålene barnevernet må stille se er hvilken informasjon skal hentes inn? hvem skal man

hente informasjon fra? Hvordan skal informasjonen hentes inn? Når er det nok informasjon? Det er også ulike utfall som kan komme ut av en barnevernsundersøkelse, men det største skillet er om saken skal henlegges eller om det skal iverksettes tiltak. Barn er ulike og de kan respondere ulikt på like hendelser, så derfor er det viktig i en undersøkelse å vurdere hva som er barnets beste utfra hva akkurat dette barnet trenger. Når en skal ta beslutninger i en undersøkelsesfase, så skal denne beslutningen tas med ett bredt kunnskap og informasjonsgrunnlag.

Rød & Heggdalsvik (2020) skriver videre at når barnevernstjenesten skal foreta en undersøkelse er det flere lover og regler de må følge. Å starte en undersøkelse er forankret i barnevernsloven §2-2. *Barnevernstjenestens rett og plikt til å gjennomføre undersøkelser*. I første ledd legges det vekt på at barnevernet skal undersøke forhold der det er rimelig grunn til å anta at det kan iverksettes tiltak etter loven. I andre ledd legges det vekt på at undersøkelsen har en frist på 3 måneder, og i tredje ledd legges det vekt på at barnevernet skal undersøke omsorgssituasjonen og behovet helhetlig, systematisk, grundig og så skånsomt som mulig (Barnevernsloven, 2021, §2-2).

I følge Rød & Heggdalsvik (2020) skal det heller ikke hentes inn informasjon som ikke er nødvendig. Målet til barnevernstjenesten er at det skal være et samarbeid med foreldrene i undersøkelsesfasen og at de i samarbeid med barnevernstjenesten skal finne ut hvem de skal hente inn informasjon fra. Dette står også klart i barnevernsloven § 1-9. *Samarbeid med barn, familie og nettverk*. I første ledd står det at «Barnevernet skal så langt som mulig samarbeide med både barn og foreldre og skal behandle dem med respekt» (Barnevernsloven, 2021, §1-9).

Det stilles også en del krav til å være systematisk og grundig. Rød & Heggdalsvik (2020) skriver at det er lite reguleringer i dette arbeidet og at barnevernstjenester i stor grad bestemmer hvordan undersøkelser skal foregå innenfor loven og retningslinjene som gjelder. Det har i de senere årene vært stilt spørsmål ved hvordan barnevernstjenesten gjør undersøkelser og om det hadde vært mulig med en standardisert mal for dette, men siden undersøkelser er så ulike, kan det være vanskelig at alle skal foregå likt. De skriver at det økte fokuset på at barnevernstjenesten skal ha mer standardiserte verktøy kan komme av at det har vært en del usikkerhet rundt barnevernstjenesten sin utøvelse av faglighet og hvordan de viser skjønn i undersøkelser. Noen barnevernstjenester har sjekklister og andre har en generalisert modell.

Det er en rekke utfordringer i en undersøkelse. En av utfordringene som Rød & Heggdalsvik (2020) nevner er å undersøke familier med minoritetsbakgrunn. Mange som arbeider i barnevernstjenesten opplever at å undersøke denne gruppen kan være krevende fordi det er kulturforskjeller og at kommunikasjonen kan være utfordrende, samt at mange med minoritetsbakgrunn frykter barnevernet. En annen utfordring de tar opp er når barneloven møter barnevernsloven. Barneloven sier noe om hvem som er part i saken og forholdet mellom barn og foreldre. Disse lovene skal supplere hverandre, men kan bli utfordrende når barn har biologiske foreldre, men eksempel bor i fosterhjem. For å sikre at barn og familiens hjelpebehov blir møtt oppsummerer de at det i en undersøkelse må være en kombinasjon av faglig skjønn og standardiserte undersøkelsesmetoder. Dette forutsetter at man har rutiner, kompetanse og faglig kunnskap til gjeldende rammeverk.

3.2 Barnets beste

Barnekonvensjonen artikkel 3, hensynet til barnets beste

Haugli (2016) skriver at artikkel 3 er en av fire grunnleggende hensyn til alle avgjørelser og handlinger som omhandler barn. Dette er en rettighet som «gjennomsyrrer» barneretten nasjonalt, men også internasjonalt. Hvis barns rettigheter skal tas på alvor må man anerkjenne at barn har rett til medbestemmelse og medinnflytelse, men også at barn har behov for beskyttelse. Artikkel 12 og 3 henger sammen og siden hensynet til barns beste kan tolkes vidt må man se det i sammenheng med artikkel 12. Artikkel 3 er at barn har rett til å bli vurdert hva som er barnets beste, og at det skal vektlegges når avgjørelser skal tas. Hvis man skal tolke artikkel 3.1, skal den avgjørelsen som best mulig ivaretas barnets beste velges. I beslutningsprosesser må man kunne vise til at man har vurdert barnets beste og hvordan man har avveid hva som er barns beste opp mot andre vurderinger. Dette finner man videre i barnevernsloven § 1-3. *barnets beste*. Her står det at «Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn» videre står det at «Hva som er til barnets beste må avgjøres etter en konkret vurdering. Barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av barnets beste» (Barnevernsloven, 2021, §1-3).

3.3 Barns rett til å bli hørt og medvirke

Paulsen (2022) skriver at medvirkning er viktig av flere årsaker. For å kunne hjelpe må man tilegne seg kunnskap fra den man skal hjelpe. Medvirkning må være målrettet slik at man kan sikre seg egne beskrivelser fra barnet, dette vil kunne bidra til at avgjørelser tas basert på riktig kunnskap. Dette vil også kunne bidra til at barnet får riktig hjelp. Medvirkning kan sees som et verktøy for å sikre at man tar riktige avgjørelser som er tilpasset barnets behov. Videre skriver hun at det er viktig at ansatte i barnevernet anerkjenner at barnet sitter med unik kunnskap om sitt liv i stedet for å tenke på en normativ og generell forståelse av hva som er barnets beste.

Barnekonvensjonen artikkel 12, Barns rett til å bli hørt

Sandberg (2016) skriver at retten til å uttale seg er i likhet med artikkel 3 regnet som en av fire generelle prinsipper i barnekonvensjonen. Dette betyr at den skal være med i alle andre rettigheter, samtidig som den også er en frittstående rettighet. Det betyr at artikkel 12 er en helt sentral rettighet i konvensjonen. Retten til å uttale seg gjelder for alle barn i saker som vedrører barnet. Det har vært en prosess for å forstå retten til å bli hørt. Hva ligger i denne retten? Sandberg (2016) skriver at ofte bruker vi at barnet skal medvirke i saken sin og delta i sin sak, altså rett til medbestemmelse, når man snakker om artikkel 12. I 2009 kom barnekomiteen med sine kommentarer om retten til å bli hørt, disse kommentarene er ikke rettslig bindende, men de blir lagt vekt på. Blant annet står det at man ikke skal snakke med barn for syns skyld, det må være en hensikt. Man skal legge til rette for å oppmuntre barnet til å komme med sine synspunkter, dette må også evalueres med tanke på om det virker. Staten skal legge til rette for at alle som arbeider med barn får opplæring i artikkel 12. Videre skriver Sandberg (2016) av barnekomiteen har understreket at artikkel 12 ikke må være økonomisk avhengig, det må oppleves som frivillig og gjennomføres med respekt. De temaene barna skal snakke om, må være relevante og de må tilpasses utviklingen på barnet og barnets alder. De skiller også mellom retten til å bli hørt i enkeltsaker og som gruppe, det er retten å bli hørt som enkeltperson som har fått mest oppmerksomhet, og som er blitt styrket i Grunnloven. Grunnloven §104 første ledd «Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling» (Grunnloven, 1814, §104).

Dette kan man se videre i barnevernsloven § 1-4. *Barns rett til medvirkning*. I første ledd står det at «Et barn som er i stand til å danne seg egne meninger, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter denne loven». Videre står det at barn har rett til å kunne uttale seg uten foreldrene sitt samtykke, eller at foreldre blir informert. Det skal også sørges for at barn får «tilstrekkelig og tilpasset» informasjon. Barn har også rett til «fritt å gi uttrykk» for hva de mener. Dette skal bli lyttet til og vektlagt utfra alder og modenhet (Barnevernsloven, 2021, §1-4). Sandberg (2016) skriver at et vilkår for at barn skal bli hørt er at de kan danne egne synspunkter, men sakene kan være sammensatt og vanskelig. Det er ikke i artikkel 12 satt noen nedre aldersgrense på retten til å bli hørt og barnekomiteen understreker at det ikke skal være noe hindring om barns rett til å bli hørt uansett alder. Her mener barnekomiteen at selv små barn uten språk kan kommunisere ikke verbalt med både maling, tegning og kroppsspråk.

Paulsen (2022) skriver også at artikkel 3- Hensynet til barnets beste og artikkel 12- Barns rett til å bli hørt må sees i sammenheng til hverandre, og i kommentar nr. 14 påpeker de at artikkel 3 ikke kan anvendes på riktig måte hvis ikke kravene i artikkel 12 er oppfylt. Videre har barnekomiteen uttalt at man kan kun vurdere barnets beste hvis barnet har fått muligheten til å uttale seg og at det har blitt lagt vekt på barnets synspunkter.

Paulsen (2022) skriver at medvirkning i barnevernet har fått mye oppmerksomhet de siste årene. Grunnen til dette er fordi barns medvirkning har blitt styrket, og betydningen medvirkning har for selvfølelsen, kontroll og autonomi har fått anerkjennelse. Videre skriver hun at det har vært utfordrende for barnevernstjenesten å gjennomføre medvirkning i praksis selv om både tilsynsmyndigheter, forskere og interesseorganisasjoner har påpekt at det er behov for å styrke dette arbeidet.

Eksempel Riksrevisjonen (2022) som hadde en undersøkelse om forvaltningspraksisen i kommunalt barnevern. Bakgrunnen for denne undersøkelsen var at i perioden 2018-2024 var et kompetanse og kvalitetsløft i kommunalt barnevern (kompetansestrategien). Det er Barne- og familiedepartementet som bestemte dette i 2017, samt at Høyesterett i 2020 presiserte kravene til saksbehandling i barnevernet. Flere barnevernsledere hadde uttalt av det har vært mer fokus på medvirkning de siste årene og at flere ansatte har fått opplæring i barnesamtaler. Men konklusjon fra undersøkelsen viser blant annet at det fortsatt mangler dokumentasjon på medvirkning både av foreldre og barn (Riksrevisjonen,2022).

Kartlegging gjort av Vis et al (2015) gjengitt i Rød & Heggdalsvik (2020) viser at barn ikke er like involvert i medvirkning i en undersøkelse og at det som oftest er foreldrene som er i fokus. De fant også at barn sitt behov ikke er konkretisert og at barn falt ut av fokuset. Det er mange forhold som spiller inn for å kunne legge til rette for at barn skal medvirke i en barnevernkontekst. En av tingene Paulsen (2022) peker på er at det kan være skremmende for barn og snakke med barnevernet fordi de har hørt mye skummelt om de, og da er redd for å bli flyttet hjemmefra, og det kan også oppleves skremmende og skal snakke med en fremmed person. Derfor kreves det en del tilrettelegging for å snakke med barn og rammene rundt dette må være gjennomtenkt. Hun skriver videre at for å lykkes med dette så må forholdene ligge til rette både hos den ansatte, men også på det organisatoriske. Hos den ansatte handler det om holdninger, kunnskap og kompetanse. En skal også som ansatt kunne forstå hvor viktig det er for barna å medvirke og forstå barns kompetanse. Det organisatoriske går på hvilke ressurser de ansatte får til å bruke tid til å bygge relasjon i sakene sine, samt hvilke føringer de har til medvirkning.

Paulsen (2022) skriver at å medvirke i en undersøkelse er å være deltakende i en resoneringsprosess, slik kan man lære om ulike alternativer, hvilke konsekvenser dette kan ha, samt ulemper og fordeler med de valg man tar. For å få til en slik læring skriver Paulsen (2022) at skjer i relasjonelle prosesser med voksne som kan bidra til å se hvilke alternativer man har for så å ta gode valg. Da må barnet være involvert og faktisk ha muligheten til å påvirke. Svein Arild Vis og kollegaer (2012) gjengitt i Paulsen (2022) skriver at det å delta i beslutningsprosesser kan være terapeutisk. Det som kan virke terapeutisk med medvirkning er å få snakket igjennom vanskelige opplevelser, eller at man føler man får hjelp til problemer. Igjennom dialog kan barnet også få muligheten til å forstå sin situasjon bedre, noe som kan være betydningsfullt for den psykiske helsen til barnet. Videre skriver de at ofte så opplever barn at de ikke har noe eller lite kontroll over sitt liv i møtet med barnevernet, og at de ikke har hatt innvirkning på de beslutningen som berører de. I tillegg har det blitt tatt beslutninger uten at de har blitt konsultert, eller at de har fått vite hva som ligger til grunn for disse beslutningene. Igjennom god medvirkning kan barnet oppleve mer kontroll, forutsigbarhet og få bedre oversikt.

4. Sammenfatning av resultat

Nedenfor er hovedresultatene presentert i ulike temaer. Så presenteres de fire ulike artiklene samlet for å gi en oversikt over hvilke artikler som presenteres og hvilket perspektiv de har. Så kommer funnene delt inn i hovedkategorier basert på ulike temaer.

Tema	Funn
Hvordan forstår barnevernsansatte medvirkning	<ul style="list-style-type: none">• Juridisk• Rettighet• Indirekte/direkte medvirkning• Organisatoriske faktorer
Hvordan forstår barnevernsbarn medvirkning	<ul style="list-style-type: none">• Informasjonsutveksling• Aktivt involvert• Meningsfull medvirkning• Forståelse• Individuelle egenskaper hos ansatte
Utfordringer med medvirkning	<ul style="list-style-type: none">• Organisatoriske• Individuelle• Tillit• Inkludering

Sethre & Seim (2023) sin studie undersøkte hvordan små barn kan medvirke, og hvordan saksbehandlerne i barnevernet forstår barna i en undersøkelsesfase. Dette er en kvalitativ studie med semistrukturerte intervju fra syv saksbehandlere. De fant at saksbehandlerne snakket om barna som at de manglet kompetanse, men at de kunne medvirke. At de gir en stemme ved å bli sett, at de trengte trygghet, støtte og omsorg, saksbehandlerne forsto også medvirkning som juridisk. Den andre studien som er inkludert er studien til Jørgensen, Seim & Njøs (2023). Dette er en kvalitativ metaanalyse, og en review av 25 studier fra ulike vestlige land. I denne studien så de barnets perspektiv på individuell medvirkning og totalt i studien er det inkludert 584 barn og unge i aldersgruppen 5-23 år. De fant to hovedelementer til hvordan barn så på medvirkning som de kalte «medvirkning som partnerskap». Det ene hovedelementet er at det skal være lik informasjonsutveksling mellom barnevern og barn, og det andre er at begge parter skal være likt involvert i beslutningsprosesser og samtaler. Den tredje studien som er inkludert er Strømland, Bahun & Andersen (2022). Denne studien er en review av kvalitative studier. Inkludert i denne studien er 151 barn i alderen 4-25 år. Hensikten med studien var å se på gapet mellom meningsfull medvirkning og retten til medvirkning, samt hvordan de har medvirket i beslutningsprosesser. Perspektivet er fra barn med erfaring fra barnevernet. De fant at det kan

være utfordrende og gi mulighet til medvirkning fra barnevernets side. Barna opplevde ikke mulighet til medvirkning i beslutningsprosesser, dette skyldes både organisatoriske utfordringer, men også individuelle. Den fjerde studien som er inkludert er en kvalitativ studie med Storhaug & Skauge (2024). Denne studien hadde ni fokusgrupper med til sammen 24 barnevernsarbeidere. Hensikten med denne studien var å se hvordan barnevernsansatte både forstår og praktiserer medvirkning i ulike arbeidsfaser. De fant to primære forståelser av medvirkning, indirekte og direkte, samt utfordringer til medvirkning.

4.1.1 Hvordan barnevernsansatte forstår medvirkning

Sethre & Seim (2023) fant at de barnevernsansatte viste det juridiske grunnlaget for medvirkning der de også så muligheten til påvirkning og barns stemme. De var også klare på at medvirkning er en rettighet, selv om barna var små. Sethre & Seim (2023) fant videre at å se barn og medvirkning på denne måten kan gjøre at den voksne ser barna som objekt i stedet for et subjekt som kan ha egne oppfatninger om hva som er viktige for dem. Saksbehandlerne så på det å observere barna som en måte å gi de en stemme og at barna medvirker gjennom å bli «sett». Alle saksbehandlere mente at samspillet mellom foreldre og barn hadde stor plass i en undersøkelsesfase, og på hjemmebesøk var saksbehandlerne mer opptatt av samspillet mellom foreldre og barn enn å se på rutiner i hjemmet og sosioøkonomisk situasjon. Saksbehandlerne fortalte at de la til rette for å bli kjent med barna og snakke med dem. Når de snakket om barns språk, var det det verbale språk de mente, selv om de anerkjente at barn kan uttrykke seg igjennom kroppsspråk, og nevner å observere barn som alternativ.

Skauge & Storhaug (2024) fant utfra intervjuene med informantene at det var to primære forståelser av hva medvirkning innebærer, indirekte og direkte medvirkning. Direkte medvirkning var når de snakket med barna direkte, mens indirekte medvirkning var observasjon eller når kommunikasjonen foregikk med andre profesjonelle, slik som skole og helsestasjon. Intensjonen med å ikke snakke direkte med barna kunne være at de ønsket å unngå at så mange ulike profesjonelle snakket med barnet, og at det var barnets beste å ikke snakke med dem. En annen forklaring for at barnevernsansatte ikke snakket direkte med barnet var at de mente barnet ikke kunne gi den informasjon de trengte i undersøkelsen.

De fant at ved hjemmebesøk snakket ofte de barnevernsansatte med foreldrene selv om barnet var tilstedte. Det å få informasjon fra foreldre om barnet ble sett på som indirekte medvirkning.

Når informantene reflekterte rundt indirekte medvirkning, kom det fram at det de siste årene, hadde det vært mye fokus på foreldreprogram og veiledning til foreldre. Noen så på foreldrene som hovedfokus, mens andre undret seg på om barn alltid skal medvirke. Direkte medvirkning i en undersøkelsesfase så flere av informantene på barn i større grad som den primære klienten til informasjon enn i tiltaksfasen. Noen av informantene beskrev medvirkning som planlagte samtaler alene med barna der de ville gi og få informasjon. De fant også at det å involvere barnet er en ny måte å forholde seg til barn på der de prøver å skape et forhold til dem, og har prosessen sammen med barnet med flere samtaler. Skauge & Storhaug (2024) fant også at det er to typer innhold i samtalene med barn, barnevernsrelatert tema og generelle temaer.

I spørsmål på hva medvirkning er og hvordan de praktiserer medvirkning fant de at de fleste informantene henviste til barnekonvensjonen som en grunn for å involvere barna. Flere av informantene som jobbet i undersøkelsesteam la vekt på at barn hadde en rettighet til å medvirke. I tillegg sa de at de var pålagt av ledelsen å snakke med barna. Kravet om medvirkning fremtrer i de organisatoriske faktorer, slik som barnevernstjenestens rutiner og sjekklister. Målet med medvirkning er å gi barna informasjon, formidle hva som skjer og at barna skal vite hva barnevernet er, samt sørge for at deres mening var hørt og lagt vekt på.

Strømstad, Bahun & Andersen (2022) fant i studie at organisatoriske faktorer innvirket på hvordan barnevernet så på medvirkning. De fant at kulturen innad i organisasjoner spilte en stor rolle i hvordan barnevernsansatte tok avgjørelser om de skulle involvere barn i beslutningsprosesser enn å ta individuelle avgjørelser om dette. De organisatoriske faktorene hadde mangler på struktur og veiledning for meningsfull medvirkning, noe som gjorde at barnevernsansatte hadde mindre kontakt med barna.

Videre fant de at barnevernsansatte syntes medvirkning i beslutningsprosesser var komplekst da barn har rett til å bli hørt, mens på den andre siden så har de antakelser om at barn er sårbare, har begrensninger på hvordan de klarer å uttrykke seg selv, samt hvordan de klarer å reflektere over sin livssituasjon. De var overrasket i studien sin over at det var lite diskusjon rundt barnets beste ut fra barnekonvensjonen, bare en av ni artikler hadde diskutert denne retten.

4.1.2 Hvordan barnevernsbarn forstår medvirkning

Jørgensen, Seim & Njøs (2023) fant i sin studie at det var to elementer til barn og unge sin forståelse av medvirkning som de kalte medvirkning som partnerskap: lik informasjonsutveksling og det å være aktivt involvert i dialog og beslutningsprosesser. Deres analyse fant at lik utveksling av informasjon var essensiell for barn og unge i forståelsen av medvirkning i tillegg til at barnevernstjenesten spør om hvordan de opplever situasjonen og gir de informasjon om gangen i prosessen. I flere av studiene fant de at barn og unge ikke hadde fått informasjon om barnevernsprosessen. Et vanlig tema i de ulike studiene var at barn og unge ønsket at informasjon skulle være transparent fra begynnelse til slutt for at medvirkningen skal oppleves som meningsfull.

Videre så fant de at barn og unges forståelse av medvirkning inkluderer å være aktive deltakere i prosessen. For barn og unge, uansett alder, er et viktig element i medvirkning at de har en dialog med barnevernet for å få mening over situasjonen og bli hørt samt å bli tatt på alvor. De fant at det å ha muligheten til å si meningen sin og bli inkludert av barnevernstjenesten var en del av hvordan barn og unge forsto medvirkning, men at det varierte mellom studiene hvor mye medvirkning de ville ha. Noen av studiene viste at barn og unge forsto medvirkning som å være med å påvirke beslutningene, mens andre studier så var ikke nødvendigvis medvirkning det sammen som å komme til ei beslutning sammen med barnevernet så lenge barnevernet klarte å gi barn og unge en forståelse av avgjørelsene. Barn og unges forståelse av medvirkning som et partnerskap er det å ha en viss kontroll over sitt liv og å bli inkludert av barnevernstjenesten. De ønsker føle seg verdifull og kompetent av barnevernet.

Strømstad, Bahun & Andersen (2022) fant i sin studie at barn og unge ikke hadde nok møter med barnevernet, og dermed fikk de ikke bygd opp et forhold som skaper nok tillitt. De fant at barn og unge som hadde vært utsatt for mishandling hadde sterkere rett til å bli hørt enn andre deltakere. Når forskerne spurte barna hvordan det føltes når de fikk ha noe å si for saken sin svarte de at de følte seg glad. Å når de ble spurt hvordan de følte seg når de ikke fikk det, så svarte de at de følte seg sint, utelatt, dårlig og lei seg.

Videre fant de at for at barn og unge skulle føle seg trygg til å dele informasjon med barnevernet, samt ville være med i beslutningsprosesser så spilte det en rolle hvordan den enkelte

barnevernsansatte var. Om de klarte å være empatisk, se barnet, eller klare å etablere tillitsfulle forhold mellom dem. De barnevernsansatte som var for distansert, klarte ikke å etablere tillitt til barna. De fant også at der barn og unge følte seg presset og avhørt som en kilde til å samle bevis, klarte heller ikke barnevernsansatte å skape tillitt. I alle studiene de inkluderte fant de barn og unge som hadde hatt positive erfaringer om å bli hørt når de hadde vært i kontakt med barnevernet, men at retten til å bli hørt ikke har vært optimal og tilstrekkelig.

4.1.3 utfordringer til medvirkning knyttet til en undersøkelse

Sethre & Seim (2023) fant i sin studie at saksbehandlerne forholdt seg til flere ulike diskurser samtidig. De sa både at barn har rett til å bli hørt, men samtidig at de var umodne og sårbare. De fant også at saksbehandlerne forsto godt det juridiske rundt medvirkning, noe Sethre & Seim (2023) mener kan være utfordrende i forhold til hvordan barn under 3 år kan medvirke i en undersøkelsessak. Saksbehandlerne syntes i møte med små barn at det var vanskelig å forholde seg til forskjellige diskurser samtidig. Sethre & Seim (2023) finner at saksbehandlere både ser på barn som umoden og sårbar, samtidig som at de har rett til å bli hørt. Det kan være utfordrende for små barn og medvirke hvis en ser på medvirkning på denne måten, men saksbehandlerne syntes å løse dette på var å forstå medvirkningsbegrepet der barn er rettighetssubjekter og som sårbare og umodne. En annen utfordring de fant var når saksbehandler gir barna stemme igjennom å observere, innhente opplysninger og tolke barna. Da fant de at det er en fare for at barna ikke blir sett på som subjekter med egne meninger, men heller om objekter. Det er også en fare for feiltolkninger og misforståelser når saksbehandler tolker barn.

Strømland, Bahun & Andersen (2022) fant flere årsaker i sin studie knyttet til utfordringer med medvirkning. De fant at en av årsakene til manglende medvirkning handlet om en kulturell forståelse av barn og deres ferdigheter. De fant også at individuelle ferdigheter til saksbehandler til å bygge tillitt var ei utfordring for medvirkning. Studien viste også at barnevernsansatte syntes det var utfordrende å gi barn muligheten til å medvirke på grunn av ulike forhold og reguleringer på arbeidsplassen. De organisatoriske utfordringene de fant i studien sin var at barnevernsansatte kunne ha vanskeligheter med å kjenne igjen barns rett til å bli hørt. Å ta opp de organisatoriske faktorene var viktig i alle de inkluderte artiklene i denne studien. Den viktigste faktoren de fant var tidspresset barnevernsansatte har til å gjøre jobben

sin, begrenset juridisk forståelse for medvirkning og manglende forståelse for hvordan skape meningsfull medvirkning.

Jørgensen, Seim & Njøs (2023) fant i sin studie blant annet at barn og unge ikke fikk informasjon fra barnevernstjenesten om saksgangen. Barn og unge som er informantene i de ulike studiene mente at informasjon skulle være transparent fra begynnelse til slutt og at det var viktig for en meningsfull medvirkning. De fant også utfordringer med barnevernsansatte sine individuelle ferdigheter til å kunne lytte til barn og unge på en genuin måte, samt vise at de faktisk bryr seg om barn og unges velvære. Flere av de inkluderte studiene la vekt på barnevernsansattes kompetanse til å kunne bygge tillit til barn og unge, den barnevernsansatte skal kunne skape ett forhold til barn og unge som ikke bare er «å gjøre jobben». Flere barn og unge sier at de trenger å kjenne den barnevernsansatte som private personer også for at medvirkningen skal være meningsfull. De fant også ei utfordring i det at barnevernstjenesten noen ganger var mer interessert i foreldrenes velvære enn i barnet og at barnet blir ekskludert fra å delta i beslutningsprosesser.

Skauge & Storhaug (2024) fant at en faktor til at barnevernsansatte ikke orienterte barn om prosessen og lot de medvirke på denne måten var på grunn av tid. At de måtte distribuere tiden mellom å jobbe i team og følge tidsfrister. Ei annen utfordring var at i direkte medvirkning når barnevernsansatte snakket om generelle temaer, så snakket de mest om barnets dagligdagse ting. Ifølge informantene i studien kan det være fordi de finner det vanskelig å snakke med barn om vanskelige opplevelser, og noen sa de var usikre på hvordan de skulle beskytte barna. I indirekte medvirkning fant de at barnevernet noen ganger bare snakket med foreldrene for å minske antall profesjonelle barnet møtte. Utfordringen med dette er at man ser på barna som sårbare og at de trenger beskyttelse, og derfor minsker de muligheten for barn å ha en aktiv rolle. De barnevernsansatte fant det utfordrende å tilpasse barns medvirkning inn i etablert praksis, samt strukturelle faktorer, slik som korte tidsfrister i en undersøkelsesfase kunne være til hinder for barns medvirkning. Ei annen utfordring de fant var barnevernsansattes forståelse av medvirkning. Eksempel at den barnevernsansatte forstår medvirkning som å få informasjon om barnet fra foreldre.

5. Drøfting

I denne delen har jeg svart på problemstillingen ved å drøfte analysen og teorien opp mot problemstillingen.

5.1 Hvordan medvirkning kan forstås

Medvirkning kan forstås som organisatorisk. I de inkluderte artiklene fant jeg at alle hadde lagt vekt på det organisatoriske. Paulsen (2022) skriver at medvirkning er viktig og må være målrettet. Hun skriver at man kan se på medvirkning som et verktøy og at ansatte i barnevernet må erkjenne at barn har unik kunnskap om sitt liv. Skauge & Storhaug (2024) fant i sin studie at det organisatoriske spilte en rolle i hvordan medvirkning kunne forstås. Informantene sa at de hadde ulike sjekklister og rutiner for medvirkning. Dette støttes av Strømstad, Bahus & Andersen (2022) som fant at organisatoriske faktorer spilte inn i hvordan barnevernet så på medvirkning. De fant at kulturen i organisasjonen spilte stor rolle i hvordan ansatte tok avgjørelser rundt medvirkning.

Både i studien til Skauge & Storhaug (2024), studien til Strømmland, Bahus & Andersen (2022) og i studien til Sethre & Seim (2023) fant de at barnevernsansatte så på medvirkning som en juridisk rettighet og henviste til barnekonvensjonen som en grunn til medvirkning og som en grunn til å involvere barn. Til tross for at barns rett til å bli hørt er strekt linket opp mot barnets beste i barnekonvensjonen var Strømmland, Bahus & Andersen (2022) overrasket over at i åtte av ni studier hadde de ikke diskutert hensynet til barnets beste.

Strømstad, Bahus & Andersen (2022) fant at kulturen i de ulike barnevernstjenestene spilte inn på om de barnevernsansatte involverte barna i sakene, samt at medvirkning var komplekst da det på den ene siden er en juridisk rettighet og på den andre siden hadde de en antakelse om at barn hadde begrensninger til refleksjon og kunne være sårbare. Noe som støttes av Skauge & Storhaug (2024) som fant de at de barnevernsansatte hadde uttrykt at de var pålagt å snakke med barn, men at medvirkning kunne være både indirekte og direkte. Den indirekte medvirkningen var når barnevernstjenesten tok ei vurdering av barnets beste, eksempel at barnet skulle slippe å snakke med så mange profesjonelle eller at barn ikke kunne gi informasjon barnevernet trengte. Når de tok vurderinger på direkte medvirkning vurderte

barnevernet at barn var en primær kilde til informasjon, samt at de ville ha muligheten til å gi barn informasjon. De ønsket da å skape et forhold til barn og hadde da flere samtaler med barna. Så for en barnevernsansatt kan medvirkning forstås som organisatorisk, juridisk, kulturelt, direkte og indirekte medvirkning.

Når jeg sammenligner hvordan barnevernsansatte ser på medvirkning, mot hvordan barn og unge ser på medvirkning er det noen ulikheter og likheter. Barn og unge forsto medvirkning som direkte medvirkning hvis medvirkningen skulle være meningsfull. Jørgensen, Seim & Njøs (2023) fant at det var ulikt hvor mye barn ønsket å medvirke, noen av de inkluderte studiene så barn og unge på medvirkning som å påvirke beslutninger, mens i andre studier forsto de medvirkning som at barneventet fikk de til å forstå avgjørelser. Alle ønsket altså noe kontakt med barnevernet, selv om det var ulikt hva denne kontakten innbar. I alle de inkluderte studiene til Jørgensen, Seim & Njøs (2022) fant de barn og unge som hadde positive erfaringer med å bli hørt, men retten til å bli hørt har ikke vært tilstrekkelig eller optimal. Barn og unge vil ha møter med barnevernstjenesten og de vil føle seg kompetent og verdifull. Jeg fant ikke i noen av studiene at barn og unge ville ha indirekte medvirkning.

Dette støttes av Jørgensen, Seim & Njøs (2023) som fant at barn ønsket et partnerskap med lik informasjonsutveksling og muligheten til å være aktivt involvert. Det essensielle funnet deres var lik utveksling av informasjon som en forståelse av medvirkning. Barn og unge ønsket at barnevernstjenesten skal gi de informasjon om prosessen og høre med de hvordan de opplever situasjonen. I flere av studiene sa barn og unge at de ikke hadde fått informasjon om prosessen og at hvis medvirkningen skulle være meningsfull var det viktig med transparent informasjon. Dette støttes av funnene til Strømstad, Bahus & Andersen (2022) som fant at barn og unge følte de ikke hadde nok møter med barnevernet. Dette resulterte i at barnevernstjenesten ikke klarte å skape tillit til barn og unge. De fant også at det spilte en rolle hvordan barnevernsansatte var individuelt for at barn og unge skulle føle seg trygg til å dele informasjon.

Medvirkning forstås som organisatoriske faktorer, juridisk, direkte og indirekte hos barnevernsansatte, og det er ulik kultur i de forskjellige barnevernstjenestene som spiller inn på hvordan barnevernet praktiserer medvirkning i en undersøkelse. Barn og unge forstår medvirkning som direkte medvirkning. De ser på medvirkning som å møte barnevernsansatte direkte for å få informasjon, bli inkludert og hørt. Utfra både forskning og teorien er dette noe

barnevern prøver å etterstrebe, men at de barnevernsansatte har flere andre faktorer som spiller inn i sin forståelse av medvirkning.

5.2 utfordringer med medvirkning i en undersøkelsesfase

Det er flere utfordringer med medvirkning i en undersøkelse. Rød & Heggdalsvik (2020) skriver at dette er et tidkrevende arbeid som må gjøres metodisk, juridisk, verdimessig og sosialfaglig. Barnevernstjenesten har også en tidsfrist på 3 måneder til å foreta undersøkelsen, noen som i seg selv kan være utfordrende. Paulsen (2022) skriver at det er utfordrende for barnevernstjenesten å sikre god medvirkning og at flere har påpekt at dette arbeidet må styrkes. Hun legger vekt på flere utfordringer med medvirkning som støttes av de inkluderte studiene. Det kan være skremmende for barn å snakke med fremmede, organisatoriske faktorer og individuelle ferdigheter. Organisatoriske faktorer handler blant annet om hvilke ressurser de ansatte har i form av tid til å bygge en relasjon, og hvilke føringer organisasjonen har til medvirkning. De individuelle utfordringene handler om den ansattes kunnskap, kompetanse og holdninger.

Dette støttes av flere av de inkluderte artiklene. Strømland, Bahus & Andersen (2022) og Jørgensen, Seim & Njøs (2023) pekte blant annet på de individuelle egenskapene til barnevernsansatte. De fant at ei utfordring var den barnevernsansattes ferdighet til å bygge tillit. Jørgensen, Seim & Njøs (2023) fant at barnevernsansatte måtte kunne skape et forhold til barnet og at det var viktig at de var genuine for at det skal kunne bygges tillitt.

Flere av studiene fant at de organisatoriske faktorene kunne gi utfordringer. Skauge & Storhaug (2024) pekte på at barnevernsansatte hadde korte tidsfrister og de måtte distribuere tiden sin, noe som gjorde det vanskelig for barnevernsansatte å fortelle barn om prosessen underveis i undersøkelsen. Dette støttes av studien til Jørgensen, Seim & Njøs (2023), som fant at barn og unge ikke fikk informasjon om saksgangen. Strømstad, Bahus & Andersen (2022) fant også at det var utfordrende med medvirkning på grunn av organisatoriske forhold slik som reguleringer på arbeidsplassen, tidspresset og begrenset forståelse av det juridiske knyttet til medvirkning. Skauge & Storhaug (2024) pekte også på hvordan barnevernsansatte forsto medvirkning, for eksempel at de forsto medvirkning som å innhente informasjon om barn fra foreldrene, og at

barnevernsansatte syntes det var utfordrende å få inn medvirkning i etablert praksis og de strukturelle faktorene.

Sethre & Seim (2023) fant at informantene syntes det var utfordrende med medvirkning når barn var små og manglet språk og at de tolket medvirkning blant annet som at barn blir observert, sett og fortolket. De skriver at man må ha et kritisk blikk på hvilken kunnskap og forståelse barnevernet bruker i tolkningen. Det er alltid en fare for at barn blir feiltolket når det har manglende språk. Videre så fant de at barnevernsansatte viste at barn hadde rett til å bli hørt, men så på små barn som sårbare og umodne. Dette støttes av Skauge & Storhaug (2024) som fant at i indirekte medvirkning kunne barnevernet velge å hente informasjon fra andre og at utfordringen er at de så på barn som sårbare og derfor minsket muligheten til aktiv medvirkning.

Det er flere utfordringer til medvirkning utfra teorien og de inkluderte artiklene. Barnevernet har korte tidsfrister og stor arbeidsmengde i en undersøkelse. De organisatoriske faktorene sammen med gjeldene lovverk og reguleringer skaper utfordringer for god medvirkning. Det er også ei utfordring for de ansatte å skape tillitt og bygge en relasjon til barna når de har så kort tid i en undersøkelse og så stor arbeidsmengde. Dette kan gjøre at hvis de bare har en til to samtaler med barna, så kan det være vanskelig for barnet å stole på barnevernet og åpne seg om vanskelige ting på så kort tid. Skauge & Storhaug (2024) fant at barnevernsansatte kan synes det er vanskelig å snakke med barn om vanskelige opplevelser og hvordan de skal beskytte barn. Paulsen (2022) skriver også at barn synes barnevernet kan være skremmende, og da blir det vanskelig for de også å skal åpne seg om vanskelige opplevelser hvis man ikke får bygd opp en relasjon.

Ei annen utfordring som er funnet er hvordan små barn kan medvirke i en undersøkelse. Små barn uten språk kan medvirke igjennom tegning, maling og kroppsspråk. Funnene tyder på at barnevernet i slike saker kan se på små barn som sårbare og umodne og derfor verner de ved å innhente informasjon fra andre om barnet. Dette oppfyller ikke kravene i artikkel 12 og 3 i barnekonvensjonen, men det kan diskuteres på den andre siden som å være et hensyn til barnets beste da barnet ikke skal trenge å snakke med mange instanser, og at barnevernstjenesten argumentere dette med at informasjon som skal hentes inn skal være relevant og nødvendig og at de undervurderer barna sin kompetanse til å medvirke. Paulsen (2022) påpeker at det er viktig for den ansatte i barnevernet å forstå viktigheten av medvirkning, og forstå barnets kompetanse.

I flere av studiene jeg har gjennomgått påpeker de at det trengs å styrke arbeidet med medvirkning.

6. Avslutning

Medvirkning blir forstått av fra ulike perspektiver. Det trekkes fram medvirkning som en juridisk rettighet. Medvirkning blir også forstått utfra organisatoriske faktorer og som indirekte og direkte medvirkning. Barnevernsansatte forholder seg til dette innenfor gjeldende lovverk og rammer. Medvirkning blir også praktisert ut fra hvordan den individuelle kompetansen barnevernsansatte har til å skape tillitt, og hvilke ferdigheter og kompetanse de har. Barn og unge ser på medvirkning som direkte medvirkning, men det er ulikt hvor mye de ønsker å medvirke. Noen ønsker å være med i hele prosessen i en undersøkelse, mens for andre holder det med at de får informasjon og blir forklart prosessen. De ser også på medvirkning som et partnerskap, der det skal være lik informasjonsutveksling. Det er også viktig for dem at den barnevernsansatte er genuin og deler av seg selv.

Det er flere utfordringer med medvirkning i en barnevernsundersøkelse. Det er flere organisatoriske faktorer som er utfordrende i en undersøkelse, slik som tidsfrister og arbeidsmengde, men også hvordan ulike barnevernstjenester praktiserer medvirkning innenfor gjeldene lovverk og rammer. Det blir pekt på at det er lite regulering på medvirkning og at det er behov for å styrke dette arbeidet. Ei annen utfordring er de individuelle ferdighetene til de ansatte til å skape tillitt og bygge en relasjon til barn på så få møter, samt den individuelle kunnskapen den enkelte barnevernsansatte har både juridisk, men også på relasjonsbygging. Funnene viser at den ansatte må kunne dele av seg selv og være genuin. Andre utfordringer er hvordan små barn og de uten språk kan medvirke. Barnekonvensjonen setter ikke noe nedre alder på medvirkning, så utfordringene blir hvordan barnevernet legger til rette for at også denne gruppen kan medvirke i en undersøkelse.

7. Referanser

Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>

Bufdir. (2024, 18. mars). *Undersøkelser i barnevernet*. <https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/Undersokelser-i-barnevernet#section-11>

Dalland, O., & Trygstad, H. (2020). Kunnskapskilder og kildekritikk. I O. Dalland, *Metode og oppgaveskriving* (ss. 139-166). Oslo: Gyldendal.

Grunnloven. (1814). *Kongeriket Noregs grunnlov*. (LOV-1814-05-17) Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/1814-05-17-nn>

Haugli, T. (2016). Hensynet til barnets beste. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt, & K. Sandberg, *Barnekonvensjonen- barns rettigheter i Norge* (ss. 51-73). Oslo: Universitetsforlaget.

Heggdalsvik, I. K., & Rød, P. A. (2020). Beslutninger i undersøkelsesarbeidet. I Ø. Christiansen, & B. H. Kojan, *Beslutninger i barnevernet* (ss. 76-91). Oslo: Universitetsforlaget.

Jørgensen, Tone., Sissel, Seim., Njøs, Berit Marie. (2023) How children and young people understand and experience individual participation in social service for children and young people: a synthesis of qualitative studies. *European journal of social work*, 2023-09, 546-559.

<https://doi.org/10.1080/13691457.2023.2256490>

Paulsen, V. (2022). *Barn og unges medvirkning i barnevernet*. Oslo: Gyldendal.

Riksrevisjon. (2022). *Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningspraksisen i det kommunale barnevernet*. Hentet 1.mai 2024. [Dokument 3:5 \(2022-20](#)

<https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/NO-2022-2023/forvaltningspraksisen-i-det-kommunale-barnevernet.pdf23> (riksrevisjonen.no)

Sandberg, K. (2016). Barns rett til å bli hørt. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt, & K. Sandberg, *Barnekonvensjonen- barns rettigheter i Norge* (ss. 92-121). Oslo: Universitetsforlaget.

Sethre, Kim Aila & Seim, Sissel. (2023). Små barnsmuligheter til medvirkning i barnevernets undersøkelser. *Tidskriftet Norges barnevern*, 2023-03, Vol.100 (1), 36-52.

<https://doi.org/10.18261/tnb.100.1.4>

Skauge, Berit & Storhaug, Anita S. (2024). How do child welfare workers understand and practice child participation? *Child & family social work*. 2024; 0:1-10.

<https://doi.org/10.1111/cfs.13167>

Strømland, Monica., Bahus, Marianne K., Andersen, J W. (2022) Too vulnerable to participate? A systematic literature review of the gap between a right to participate and participation, in welfare. *Journal of human rights Practice*, Vol 14, Issue 1, 331.351.

<https://doi.org/10.1093/jhuman/huab061>

Smith, L. (2016). FNs konvensjon om barns rettigheter. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt, & K. Sandberg, *Barnekonvensjonen- Barns rettigheter i Norge* (ss. 17-29). Oslo: Universitetsforlaget.

Thidemann, I.-J. (2015). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter- Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving*. Oslo: Universitetsforlaget.

